

לקו"ש חלק ט"ז פ' תשא שיחה ג

פיענוח מראי מקומות

פ' כי תשא לב, יא: ויחל משה את־פני ה' אלקיו ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה. פרש"י ד"ה למה ה' יחרה אפך: כלום מתקנא אלא חכם בחכם, גבור בגבור.

(3) ראה (עה"פ) דרשות ר"י אבן שועיב
"ובשביל זה פי' הגאון" וז"ל שם: יש לשאול היאך אמ' משה בחטא גדול כזה למה שהוא ע"ז, היה לו לומר אנא חטא כמו שאמ' אח"כ. ובשביל זה פיר' הגאון כי למה כמו לא. וכמוהו למה נמות לעיניך. ואין צורך כי בעבור שא"ל ויחר אפי בהם ואכלם, כלו' צדיק עם רשע אמ' למה כמו שאמ' חלילה לך. ואמ' זכור לאברהם. שלא תעבור השבועי מהיותם לעול' גוי ועל זה כת' וינחם ה', לא שמחל לחוטאי, ועל כן ירד ועש' מה שעשה, וחזר להתפלל כי בהיות ע"ז ביניהם איך יתפלל ואין צריך לדברי ר"א ועל זה אמר למה" עיי"ש בארוכה. **פי' רס"ג עה"ת (קאפח). וראה שם הערה 3. פשיטא - תרגום הסורי.**

וראה ראב"ע "והנה למה ה' יחרה אפך בעמך כמו אל תשחת עמך כו"ו וז"ל שם: והנה למה ה' יחרה אפך בעמך כמו אל תשחת עמך ונחלתך אשר הוצאת בכחך הגדול ובזרועך הנטויה וזהו אשר הוצאת ממצרים בכח גדול וביד חזקה. וכתוב זכור לעבדיך לאברהם ליצחק וליעקב וזהו זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת. והטעם שתזכור להם שבועתך. ולא פי' זה בפסוק זכור לעבדיך. כי אינו כמו זכור עדתך קנית קדם בעבור הלמ"ד. והנה פן יאמרו הארץ אשר הוצאתנו משם. וזה כמו למה יאמרו מצרים לאמר".

(1) פרשתנו לב, יא ויחל משה את־פני ה' אלקיו ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה" ד"ה למה ה' יחרה אפך: כלום מתקנא אלא חכם בחכם, גבור בגבור.

(2) רא"ם "למה יי' יחרה אפך בעמך כלום מתקנא אלא חכם בחכם גבור בגבור. דאלי"כ מאי למה יחרה אפך בשלמא למה יאמרו שפיר אלא הכא הרי כבר חטאו חטאה גדולה וראוי שיחרה אפו בהם אבל בפרשת יתרו גבי אנכי יי' אלקיך פירש אלקיך לשון יחיד לתת פתחון פה למשה ללמד סניגוריא במעשה העגל וזהו שאמר למה יי' יחרה אפך בעמך לא להם צוית אלא לי לבדי וזה וזה יכשר".

גו"א "כלום מתקנא כו'. דאם לא כן, מאי "למה יחרה אפך וכו'", [וכי] אין ראוי להיות חרון אף אחר שעשו עבודה זרה, אלא 'כלום מתקנא כו'".

באר מים חיים כאן "רש"י מיישב מהו התמהון הזה, וכי לא היה לו מקום לחרון אף הזה על העגל שעשו, אבל ביקש משה מאת השם ית' שלא יביט אל גודל עונם רק יביט על שפלות האדם בעיניו, וכי אם יצדק או מרשיע מה יפעל בו, כי אם לבן אדם צדקותיך ולאיש כמוך רשעך האמור באיוב". **ועוד.**

וברמב"ן "כי זאת התפלה היא אשר הזכיר במשנה תורה כו' אל תשחת עמך כו'" וז"ל שם: "והתפלה הזאת, למה ה', למה יאמרו מצרים, נראה באמת כי זאת התפלה היא אשר הזכיר במשנה תורה (דברים ט כו) ואתפלל אל ה' ואומר ה' אלקים אל תשחת עמך, כי ענין התפלה שוה בשניהם והנה הזכיר כאן התפלה קודם רדתו מן ההר ושם הזכירה אחרי רדתו מן ההר: ודעת ר"א כי משה לא התפלל בעד ישראל כל זמן שהיתה ע"ז ביניהם, אבל כאשר אמר לו הרף ממני ואשמידם (שם ט יד) התבונן כי הדבר תלוי בו וירד ובער העגל ושב להתפלל בארבעים יום, ואין מוקדם ומאוחר בתורה" עיי"ש.

4 כ, ב "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" ד"ה אשר הוצאתיך מארץ מצרים: כדאי היא ההוצאה שתהיו משעבדים לי; ד"א, לפי שנגלה בים כגבור מלחמה ונגלה כאן כזקן מלא רחמים, – שנאמר ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר (שמות כ"ד), זו היתה לפניו בשעת השעבוד, וכעצם השמים, משנגאלו – הואיל ואני משתנה במראות, אל תאמרו שתי רשויות הן, אנכי הוא אשר הוצאתיך ממצרים ועל הים. ד"א לפי שהיו שומעין קולות הרבה, שנאמר את הקולת – קולות באין מארבע רוחות ומן השמים ומן הארץ – אל תאמרו רשויות הרבה הן; ולמה אמר לשון יחיד אלקיך? לתן פתחון פה למשה ללמד סנגוריא במעשה העגל, וזה שאמר למה ה' יחרה אפך בעמך – לא להם צוית לא יהיה לכם אלקים אחרים אלא לי לבדי.

5 ברא"ם כאן "זהו זה יכשר". ובריב"א "הרי לך פתרון המקרא בשני פנים מפי רש"י" וז"ל שם: "למה ה' יחרה אפך בעמך. תימי הלא עלובה כלה שזנתה בתוך חופתה. וי"ל שכך אמר משה להקב"ה לא היה לך לחרות אלא על הרשעים. עוד י"ל שערב רב שעלו ממצרים עשו העגל והטעו ישראל אחריו כמו שפירש"י גבי אלה אלקיך ישראל ויש לחרות אפך עליהם ולא על ישראל. ורש"י פי' כאן כלום מתקנא אלא גבור בגבור עכ"ל ובפרשי' יתרו גבי אנכי ה' פירש"י וז"ל למה נאמר בלשון אלקיך ליתן פתחון פה למשה ללמד

סניגוריא במעשה העגל וזהו שאמר למה ה' יחרה אפך בעמך לא להם צוית לא יהיה לך אלקים אחרים אלא לי לבדי עכ"ל. הרי לך פתרון המקרא בשני פנים מפי רש"י."

6 פרש"י במס' ע"ז שבהערה הבאה ד"ה אגריפס שר צבא: עובד כוכבים היה ממונה על ראשי גייסות ובימי אגריפס המלך היה.

7 ע"ז נה, א "שאל אגריפס שר צבא את ר"ג כתיב בתורתכם (דברים ד, כד) כי ה' אלקיך אש אכלה הוא אל קנא כלום מתקנא אלא חכם בחכם וגבור בגבור ועשיר בעשיר, אמר לו אמשול לך משל למה"ד לאדם שנשא אשה על אשתו חשובה ממנה אין מתקנאה בה פחותה ממנה מתקנאה בה."

ובמכילתא יתרו כ, ה השאלה בשינוי לשון קצת "שאל פלוסופוס אחד את רבן גמליאל: כתיב בתורתכם "כי ה' אלקיך אל קנא", וכי יש כח בעבודה זרה להתקנות בה? גבור מתקנא בגבור, חכם מתקנא בחכם, עשיר מתקנא בעשיר! אלא יש כח בעבודה זרה להתקנות בה! אמר לו: אלו אדם קורא לכלבו בשם אביו, וכשהוא נודר – נודר בחיי כלב זה, במי האב מתקנא, בבן או בכלב? אמר לו: יש למקצתה צורך" עיי"ש בארוכה. וראה הערה 9.

8 ואתחנן ד, כד "כי ה' אלקיך אש אכלה הוא אל קנא."

ומה שלא הקשה עה"פ בעשה"ד יתרו כ, ה - מובן בפשטות ממה שמביא גם התחלת הכתוב כי ה"א אש אוכלה הוא (דלכאורה רק על סיומו "א-ל קנא" מקשה) - דזהו מגדיל ה"מתקנא". ועד שקשור ב"אש אוכלה".

ולהוסיף כי ביתרו ממשיך "פוקד עון אבות על בנים גו". שמפורש שה"קנא" הוא בעובדי', משא"כ בואתחנן, שלא נאמר עונש לעובדי', ואדרבא, מדבר בגדולת ה' "כי ה"א אש אוכלה הוא".

אבל להעיר דגם לפני? בגמרא שם (נד, ב) "שאל פלוספוס אחד את ר"ג כו' מפני מה מתקנא בעובדי' ואין מתקנא בה" הביא הכתוב דואתחנן וז"ל שם: "שאל פלוספוס אחד את ר"ג כתוב בתורתכם (דברים ד, כד) כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא אל קנא מפני מה מתקנא בעובדיה ואין מתקנא בה, אמר לו אמשול לך משל למה"ד למלך בשר ודם שהיה לו בן אחד ואותו הבן היה מגדל לו את הכלב והעלה לו שם על שם אביו וכשהוא נשבע אומר בחיי כלב אבא כששמע המלך על מי הוא כועס על הבן הוא כועס או על הכלב הוא כועס הוי אומר על הבן הוא כועס" עיי"ש בארוכה.

ולהעיר משינוי לשון רש"י ביתרו ד"ה אל קנא: מקנא לפרע ואינו עובר על מדתו למחל על עבודת אלילים; כל לשון קנא אנפרי"מנט בלעז – נותן לב לפרע

ובואתחנן שם ד"ה אל קנא: מקנא לנקם, אנפרי"מנט בלעז, מתחרה על רגזו להפרע מעובדי ע"ז. ואכ"מ.

9) כן מובן מפרש"י שם ד"ה אין מתקנא "לשנוא את בעלה" וז"ל שם ד"ה אין מתקנאה בה: אשתו הראשונה אינה מקפדת [כל כך] לשנוא את בעלה [אבל אם פחותה ממנה מתקנאה ומקפדת עליו לשנאתו].

ובמכילתא מפורש זה בתוכן המענה, ע"ד תשובת ר"ג שהזכרה בגמרא לפני? "שאל פלוספוס אחד את ר"ג כו' מפני מה מתקנא בעובדי' ואין מתקנא בה".

ובמכילתא לפנינו בהשאלה "וכי יש כח בע"ז להתקנאות בה" נזכר "שאל פלוסופוס אחד".

וראה חזא"ג שם "כלום מתקנא אלא חכם בחכם וכו' משל למה"ד וכו'. הקושיא מה השיב לו בזה המשל דתקשי נמי למשלו שהביא פחותה ממנה למה מתקנא בה כלום מתקנא אלא חכם בחכם וכו' מבואר שהקנאה היא על שני פנים הא' היא המדה הרעה באדם הנזכרת בכל מקום שמקנא

וחומד למעלה וכבוד או טובה של חברו ועיין מה שכתבנו בזה בחידושינו בפרק הספינה. והקנאה השנית היא הנאמרת בכל מקום לגבי הש"י ב"ה יקניאוהו בזרים קנאוני בלא אל והנה הפילוסוף דלעיל ששאל ר"ג מפני מה מתקנא בעובדיה ואין מתקנא בה ידע שהקנאה אצלו יתברך ב"ה בפנים השנית אבל אגריפס שר הצבא הבין שהקנאה הנאמרת בו היא בעצמה הקנאה הנאמרת באדם שהוא מתקנא על כבוד גדול שיש לחבירו כן הש"י ב"ה מתקנא כביכו"ל בעבודת כוכבים על כבודה וע"כ אמר כלום מתקנא וכו' והשיב לו ר"ג משל למה"ד וכו' דבפחותה יש לה קנאה ושנאה על בעלה ולא שיהיה לה קנאה על האשה הפחותה ממנה דכלום מתקנא וכו' כך קנאת הש"י ב"ה אינו על העבודת כוכבים הפחותה רק יש לו קנאה ונקמה על עובדיה כדאמרין לעיל דאין מתקנא אלא בעובדיה לפי המשל דלעיל ועל ענין זה נאמר בפנחס בקנאו את קנאתי וגו' לפי המשל והנמשל שנצמדו שם לבעל פעור הבזויה גם לבנות מואב הפחותים מבנות ישראל ופנחס קנא מין הקנאה שהיא להש"י על העובד עבודת כוכבים ומכבדה וזנו עם בנות מואב הפחותים אף שאין כאן קנאה על הנתכבד שהיא מין קנאת אדם וזה שדקדק לומר בו קנאין פוגעין בו דהיינו הבועל ארמית בת עובד כוכבים שהוא המכבד שהיא מין קנאת הש"י וק"ל".

10) שמו"ר פרשתנו פמ"ג, ו (בסופו) "למה ה' יחרה אפך. ורבי נחמיה אמר בשעה שעשו ישראל אותו מעשה עמד לו משה מפיס את האלקים, אמר רבון העולם עשו לך סיוע ואתה כועס עליהם, העגל הזה שעשו יהיה מסייעך, אתה מזריח את החמה והוא הלבנה, אתה הכוכבים והוא המזלות, אתה מוריד את הטל והוא משיב רוחות, אתה מוריד גשמים והוא מגדל צמחים. אמר הקדוש ברוך הוא משה אף אתה טועה כמותם והלוא אין בו ממש. אמר לו אם כן למה אתה כועס על בניך, הוי: למה ה' יחרה אפך בעמך".

וראה שם, ז "בר אחר, למה ה' יחרה אפך בעמך, אמר משה לא כך אמרת לי (שמות

ישראל, עכשו הוא מסייעך הוא מוריד גשמים ואתה מפריח טללים. אמר לו הקדוש ברוך הוא וכי יש בו תוחלת. אמר לו משה ואם אין בו ממש למה אתה כועס, (שמות לב, יא יג): למה ה' יחרה אפך בעמך וגוי' למה יאמרו וגוי' זכר לאברהם וגוי', מה כתיב אחריו (שמות לב, יד): וינחם ה' על הרעה וגוי' שלו, הוי': והיה במקום אשר יאמר להם וגוי'. דבר אחר, והיה במקום וגוי', אמר רבי יוחנן מה כתיב למעלה מן הענין (הושע א, ב ג): לך קח לך אשת זנונים וגוי' וילך ויקח את גמר וגוי' וכל הענין (הושע א, ט): קרא שמו לא עמי כי אתם לא עמי וגוי', ואחר כך (הושע ב, א): והיה במקום אשר יאמר להם וגוי', מה אם בשעה שהיה כועס עליהם כך היה מחבבן, בשעה שהוא אוהבן על אחת כמה וכמה" עיי"ש בארוכה.

פס"ר פי"א, ו "ד"א כי תשא את ראש כי תפקיד אין כתב כאן אלא כי תשא מהו לשון נטילת ראש למה הדבר דומה לבן מלכים שסרח על אביו אמר המלך לכו שאו את ראשו לכו תלו את ראשו שמעו הקוסטנרי' ונטלוהו לחתוך את ראשו כיון ששמע פידגוגו אמר לו אתה מארי מאבד את בנך מן העולם לא הוא שיש לך מונגינוס הוא אין אתה צריך לעשות כך א"ל המלך והיאך אני עושה שכבר הוצאתי קילוני' עליו שישאו את ראשו ויתלו אותו אמר לו יכולה קילולוסיו שלך קיימת ובנך במקומו ואינו נזוק אמר לו בלשון הזה שהוצאת עליו בו אתה מגדלו בעולם מה (אמר לנו) [אמרת לכו] שאו את ראשו ילכו ירוממו את ראשו ממה שהוא ונמצא קלוסיים שלך קיימת ולבנך הגדולה אמר לו המלך חייך הואיל ולמדת אותי סניגורא ונתת לו נפשו על ידך אני זוקפו ותולה לו את ראשו כך הבן אילו ישראל בנים אתם לה' אלקיכם (דברים י"ד א') סרחו על הקדוש ברוך הוא והכעיסוהו אמר הקדוש ברוך הוא מאבדם אני מן העולם הרף ממני ואשמידם (שם ט' י"ד) כיון ששמע משה כך חגר את מתניו בסניגורא ובא לו אצל הקב"ה אמר לו רבונו של עולם מאבד אתה את בניך מן העולם הזכיר כמה (טרחת) [טרחת] בהם עד שהוצאתם ממצרים ולא עוד הזכיר

לב, ז): כי שחת עמך, עמך חטאו ולא עמי, אם עמי חטאו לא עמך חטאו, הוי': למה ה' יחרה אפך בעמך. דבר אחר, למה ה' יחרה אפך בעמך, משל [לטפסר] למלך שנכנס לביתו ומצא אשתו מגפפת לדלפקי, וכעס, אמר לו שושבינו אם היה מוליד יפה היית כועס. אמר לו [הטפסר] המלך אין בו כח לדבר זה אלא ללמדה שלא תעשה כך. כך אמר האלקים יודע אני שאין בו ממש אלא שלא יאמרו לעשות עבודת כוכבים. אמר לו ואם אין בו ממש למה אתה כועס על בניך, הוי': למה ה' יחרה אפך בעמך. אשר הוצאת מארץ מצרים, מה ראה להזכיר כאן יציאת מצרים, אלא אמר משה רבון העולם מהיכן הוצאת אותם, ממצרים, שהיו כלם עובדי טלאים. אמר רב הונא בשם רבי יוחנן משל לחכם שפתח לבנו חנות של בשמים בשוק של זונות, המבוי עשה שלו והאמנות עשתה שלה, והנער כבחור עשה שלו יצא לתרבות רעה, בא אביו ותפסו עם הזונות, התחיל האב צועק ואומר הורגך אני, היה שם אוהבו אמר לו אתה אבדת את הנער ואתה צועק כנגדו, הנחת כל האמניות ולא למדתו אלא בשם, והנחת כל המובאות ולא פתחת לו חנות אלא בשוק של זונות. כך אמר משה רבון העולם הנחת כל העולם ולא שעבדת בניך אלא במצרים שהיו עובדין טלאים ולמדו מהם בניך ואף הם עשו העגל, לפיכך אמר אשר הוצאת מארץ מצרים, דע מהיכן הוצאת אותם"

(במדב"ר פ"ב, טו "והיה במקום אשר יאמר להם וגוי' (הושע ב, א), והיכן נאמר להם, כשעשו אותו המעשה קרא אותן הקדוש ברוך הוא עמו של משה, שנאמר (שמות לב, ז): לך רד כי שחת עמך, מיד חגר משה מתניו בתפלה, שנאמר (שמות לב, יא): ויחל משה את פני ה' אלקיו וגוי'. משל למלך שראה את אשתו מנשקת לסריס, אמר לשושבינה מגרשה אני, טורפה אני, תלך לבית אביה. אמר לו למה, שמצאתיה מנשקת לסריס. אמר לו עכשו היא מעמדת לך בנים נאים וגבורים והם יורדין עמך למלחמה. אמר אין הימנו תוחלת, אין מוליד לי, ועל דבר שאין הימנו הנאה אתה כועס, כך (שמות לב, ז): למה ה' יחרה אפך בעמך וגוי', אמר לו משה זה העגל שעשו

לאבותיהם כיון שלימד עליהם התנחם הקדוש ברוך הוא וכבר יצתה בגזירה שינשאו את ראשם הפוך את הלשון ורומם את ראשם אמר לו הקב"ה חייך הואיל ואתה למדת עליהם סניגורא על ידיך אני מרומם ונושא את ראשם כי תשא את ראש בני ישראל").

תנחומא פרשתנו כב "לך רד (שמות לב, ז). רבנן אמרי, באותה שעה נתנדה משה מפי בית דין של מעלה. נאמר כאן, לך רד, בנזיפה, כי שחת. ונאמר להלן, וירד יהודה מאת אחיו (בראשית לח, א). מה כתיב למעלה: ויקמו כל בניו וכל בנתיו לנחמו. (בראשית לו, לה). כיון שלא קבל תנחומין, עמדו ונדוהו. אמרו: כיון שאמרת לנו לכו ונמכרנו, שמענו לך. אלמלי אמרת לנו לכו ונחזירנו, היינו שומעין לך. ואתה גרמת לאביו כל הצער הזה. עמדו ונדוהו. ואין לך רד אלא נדוי. מיד עמד משה לפני הקדוש ברוך הוא ואמר: רבוני, מה סרחני. אמר לו: שחת עמך. אמר לו משה: וכי עמי הם! והם עמך ונחלתך אשר פדית בכחך! אמר לו: מה חטאו? אמר לו: וימירו את כבודם בתבנית שור (תהלים קו, כ). אמר לפניו: רבונו של עולם, ובמה אתה מקנא, בשור. וכי הוא מסייעך. אתה משיב רוחות והוא מוריד גשמים. אתה מזריח חמה והוא לבנה. אתה מעלה אילנות והוא מצמיח צמחים. אין בו ממש, הוא אוכל עשב, עומד לשחט. למה ה' יחרה אפך בעמך. אמר לו משה: וכך נאה, וישתחוו לו ויזבחו לו. אמר לו: ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף, ועתה הניחה לי ויחר וגוי. מכאן את למד, שפתח לו הקדוש ברוך הוא למשה פתח לבקש עליהם רחמים, שנאמר: ואעשה אותך וגוי. ואעשה אותך לגוי גדול ועצום. אמר לו: זכות אברהם יצחק ויעקב אינו עומד בכעסך, זכותי היאך יעמד. זכר לאברהם ליצחק ולישראל, והנח את שלי. למה יאמרו מצרים וגוי" עי"ש. **וראה הערה הבאה.**

11 כ"ה ברוב הדפוסים, ובדפוס שני. **אבל בדפוס ראשון ובנו"ב כת"י רש"י איתא רק "גבור בגבור". בפ"י תוס' (הדר זקנים) "ויחל משה. הרבה בתפלה עד שאחזהו**

חולי. למה ה' יחרה אפך בעמך כלום גבור מתקנא אלא בגבור. אתה מוציא ומוריד טללים והוא מוציא גללים. משל למלך שיש לו אשה אחת וזנתה תחתיו. ומצאה עם הבועל חשב המלך לשרפם. עד שבא אצלו יועץ שלו וא"ל אדוני המלך למה אתה כועס כל כך עליה. הלא בניה שיצאו ממנה יעשו מלחמותיך ויצאו ויבאו לפניך במלחמה. א"ל המלך שוטה עקרה היא ואינה ראויה להוליד בנים אמר לו אם כן למה אתה כועס עליה כיון שאינה ראויה לילד לא יהיה לך ממזרים. כך אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא למה אתה כועס על עמך בעבור מעשה העגל הוא יסייעך להוריד טללים וגשמים. א"ל הקדוש ברוך הוא למשה טועה אתה וכי סבור אתה שיש בו ממשות. א"ל משה וכי מאחר שאין בו לא כח ולא ממשות למה יחלה אפך בהם כלום גבור מתקנא אלא בגבור כמוהו", **ובפ"י הרא"ש הובא תוכן מדרשים הנ"ל שבהערה שלפניו. ומפרשים "כלום גבור מתקנא אלא בגבור כמוהו".**

12 **ירמי' ט, כב** "כה אמר ה' אליתהלל חכם בחכמתו ואליתהלל הגבור בגבורתו אליתהלל עשיר בעשרו".

13 **וכ"כ בעקידה כאן (שער שלשה וחמשים)** "ועל עצם המעשה אמר למה ה' יחרה אפך ירצה אתה הוא ה' אלקי האלקים ואדוני האדונים אשר אמתת גדלך גלויה ומפורסמי בעולם למה חרה לך כי ישאל העם הזה וכי ינסה לדעת היש ה' בקרבם אם אין ואם קצתם לסכלותם השתחוו לו ויזבחו לו הנה באמת עשו דבר בטל וכלום מתקנא אלא גבור בגבור חכם בחכם עשיר בעשיר והוא הדבר אשר ביארו היטב כשאמר ויעשו להם אלקי זהב כלומר שהמעשה הוא בטוב הבחינה אינו כדאי שיכעס עליו השיעור ההוא שלא עשו אלא אלקי זהב ומה כחו וגבורתו שתתקנא בו. משל לאשה שעושה צלמי זכר מעץ ואבן כסף או זהב ותנאף במ כיון עם שהוא שטות ובהמות גדולה ראוי להעתיקה ממנו וליסרה אבל אינו כדאי שיקנא לה בעלה על זה. ואינו כתוב בתורה שאתה אל קנא (שמות כ') רק על עבודת צבא השמים שיש

בהם קצת ממש כמו שנאמר (תהלים קל"ו)
הודו לאלדי האלדים" עי"ש בארוכה.

14) ובדפוס שני "למה ה' יחרה". ובדפוס ראשון ובכמה כתבי יד רש"י נעתק גם "בעמך". וכ"ה ברא"ם.

15) ופשוט הוא עד כ"כ שאין רש"י צריך לפרשו בכל פעם שנאמר עונש מיתה.

16) משפטים כב, יז "מכשפה לא תחיה" פרש"י ד"ה מכשפה לא תחיה: אלא תומת בבית דין; ואחד זכרים ואחד נקבות, אלא שדבר הכתוב בהווה, שהנשים מצויות מכשפות.

17) ועפ"ז מובן הטעם שהוצרך רש"י לפרש שם. וראה נח ט, ה-ו "ואך את" דמכם לנפשיכם אדרש מיד כלחיה אדרשנו ומיד האדם מיד איש אחיו אדרש אתנפש האדם: שפך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלקים עשה אתהאדם". פרש"י שם ד"ה באדם דמו ישפך: אם יש עדים המיתוהו אתם, למה? כי בצלם אלקים וגו'. ובכ"מ.

18) בראשית ב, יז "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות".

19) ראה פרש"י לקמן לב, כ [עה"פ "ויקח אתהעגל אשר עשו וישרף באש ויטחן עד אשרדק ויזר עלפני המים וישק אתבני ישראל"] עדים בלא התראה במגפה כו' לא עדים ולא התראה בהדרוקן כו' וז"ל ד"ה וישק את בני ישראל: נתכון לבדקן כסוטות; שלש מיתות נדונו שם, אם יש עדים והתראה בסיף – כמשפט אנשי עיר הנדחת שהן מרבין – עדים בלא התראה במגפה, שנאמר ויגף ה' את העם, לא עדים ולא התראה בהדרוקן, שבדקום המים וצבו בטניהם.

20) ראה פרש"י לב, כו "ויעמד משה בשער המחנה ויאמר מי לה' אלי ויאספו אליו כל בני לוי" ד"ה כל בני לוי: מכאן שכל השבט כשר.

- בנוגע לנשים וילדים להעיר מפרש"י פרשתנו שם, ב [עה"פ "ויאמר אלהם אהרן פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם בניכם ובנתיכם והביאו אלי"] "אמר אהרן בלבו הנשים והילדים חסים בתכשיטיהן כו' והם לא המתינו ופרקו מעל עצמן" (בדפוס א' "ופרקו של עצמם". ובדפוס ב' - "שעל") וז"ל שם ד"ה באזני נשיכם: אמר אהרן בלבו, הנשים והילדים חסים על תכשיטיהן, שמא יתעכב הדבר ובתוך כך יבא משה, והם לא המתינו ופרקו מעל עצמן.

ולהעיר מפרש"י שם, ו "וישכימו ממחרת ויעלו עלת ויגשו שלמים וישב העם לאכל ושתו ויקמו לצחק" ד"ה לצחק: יש במשמע הזה גלוי עריות, כמו שני לצחק בי (בראשית ל"ט), ושפיכות דמים, כמו שני יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו (שמואל ב ב'), אף כן נהרג חור.

21) לב, י "ועתה הניחה לי ויחראפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול".

22) שם, יג "זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם בך ותדבר אלהם ארבה אתזרעכם ככוכבי השמים וכלהארץ הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלו לעלם" פרש"י ד"ה לאברהם ליצחק ולישראל: אם לשרפה הם, זכר לאברהם שמסר עצמו לשרף עליך באור כשדים, אם להריגה, זכר ליצחק שפשט צוארו לעקדה, אם לגלות, זכר ליעקב שגלה לחרן, ואם אינן נצולין בזכותן, מה אתה אומר לי ואעשה אותך לגוי גדול? ואם כסא של גי רגלים אינו עומד לפניך בשעת כעסך, קל וחמר לכסא של רגל אחת.

23) בעונש עיר הנדחת (ראה פרש"י פרשתנו שם, כ "ויקח אתהעגל אשר עשו וישרף באש ויטחן עד אשרדק ויזר עלפני המים וישק אתבני ישראל" ד"ה וישק את בני ישראל: נתכון לבדקן כסוטות; שלש מיתות נדונו שם, אם יש עדים והתראה בסיף – כמשפט אנשי עיר הנדחת שהן מרבין – עדים בלא התראה במגפה, שנאמר ויגף ה' את העם, לא עדים ולא התראה

בהדרוקן, שבדקום המים וצבו בטניהם) **נאמר (ראה יג, טז)** "הכה תכה אתי שבי העיר ההוא לפי חרב החרם אתה ואת כל אשריבה ואת בהמתה לפי חרב" **"הכה תכה את יושבי העיר ההוא גו' החרם אותה ואת כל אשר בה ואת בהמתה גו'".**

ויל"ע עפ"י פש"מ איך הדין באנשים נשים וטף שלא הודחו עמה (ע"ד ההלכה - **ראה רמב"ן שם** "החרם אתה ואת כל אשר בה אותה הם אנשים הנדחים ואת כל אשר בה הנשים הנגררות אחר האנשים אבל הטף שהם קטנים בזכרים ובנקבות אין ממיתין אותן וכן אמרו בספרי חנן אומר לא יומתו אבות על בנים וגו' בעיר הנדחת הכתוב מדבר אבל בתוספתא של מסכת סנהדרין (פי"ד ה"א) נחלקו בה קטני בני אנשי עיר הנדחת שהודחו עמה אין נהרגין רבי אליעזר אומר נהרגין אמר לו רבי עקיבא מה אני מקיים ונתן לך רחמים ורחמך והרבך (דברים י"ג:י"ח) אם לרחם על הגדולים הרי כבר נאמר החרם אותה ואת כל אשר בה ואת בהמתה ומה אני מקיים ורחמך והרבך אלו קטנים שבתוכה וכו' והנה כל אלו המצות ביאור מה שנאמר בתורה (שמות כב יט) זובח לאלקים יחרם ועתה ביאר החרם מהו במדיחים ובעובדים". **ובכ"מ.**

אבל גם שם: א) צ"ל "ודרשת וחקרת ושאלת היטב גו' "שבע חקירות" (שם, טו "ודרשת וחקרת ושאלת היטב והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בקרבך" **וברש"י ד"ה ודרשת וחקרת ושאלת היטב:** מכאן למדו שבע חקירות מרבי המקרא, כאן יש ג' - דרישה וחקירה והיטב, ושאלת אינו מן המנין, וממנו למדו בדיקות - ובמקום אחר הוא אומר (דברים י"ט) "ודרשו השופטים היטב", ועוד במקום אחר הוא אומר (שם י"ז) "ודרשת היטב", למדו 'היטב' 'היטב' לגזרה שוה, לתן האמור של זה בזה).

(ב) נאמר (שם, יח) "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב ה' מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כאשר נשבע לאבתך" **"חרון אפו". ואכ"מ.**

(24) להעיר מיומא (סט, ב) ביצרי דע"ז וז"ל שם: "אותיבו בתעניתא תלתא יומין ותלתא לילואתא, מסרוהו ניהליהו. נפק אתא כי גוריא דנורא מבית קדשי הקדשים, אמר להו נביא לישראל, היינו יצרא דעבודה זרה, שנאמר ויאמר זאת הרשעה עי"ש.

אבל ע"פ פש"מ לא מצינו לכאורה שינוי בזה (שאז הי' להם יצה"ר לע"ז). וראה לקו"ש חי"א ע' 144 ואילך שבקשו ממוצע במקום משה אלא שאח"כ בא מזה חטא ע"ז.

(25) יתרו כ, ג "לא יהיה לך אלקים אחרים עלפ"י ד"ה אלקים אחרים: שאינן אלוהות אלא אחרים עשאו אלקים עליהם, ולא יתכן לפרש אלקים אחרים זולתי, שגנאי כלפי מעלה לקראותם אלוהות אצלו. ד"א אלקים אחרים, שהם אחרים לעובדיהם - צועקים אליהם ואינן עונין אותם, ודומה כאלו הוא אחר שאינו מכירו מעולם.

(26) להעיר מלקו"ש חי"ז (ע' 206 ואילך) בחרון אפ דע"ז (ע"ד ההלכה) [אינו נעתק מפני האריכות].

(27) ועפ"ז מובן גם זה שלא פרש"י שטענת משה היתה "למה הי' יחרה אפך בעמך" - באותם שלא עבדו העגל וכיו"ב, ועפ"מ"כ לפנ"ז "שחת עמך - ערב רב שקבלת מעצמך כן' הם שחתו והשחיתו".

וככמה מפרשי התורה (ראה ספורנו "למה ה' יחרה אפך בעמך באותם שלא חטאו בעגל".

אברבנאל (אופן הא') "ולכך אמר במה יודע איפה במדבר הזה כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך אם לא בלכתך עמנו. כי גם במדבר גואלינו ה' צבאות שמו. ואמר אני ועמך על צדיקי ישראל שלא חטאו בעגל שלא היו הם ראויים לעונש וזה הוא ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה רוצה לומר יהיה נבדלים מהם שהנהגתנו תהיה על ידך עי"ש בארוכה.

30) בשלח טו, כב "ויסע משה את־ישראל מיס־סוף ויצאו אל־מדבר־שור וילכו שלשת־ימים במדבר ולא־מצאו מים" ד"ה ויסע משה: הסייען בעל כרחם, שעטרו מצרים את סוסייהם בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות, והיו ישראל מוצאין אותן בים – וגדולה היתה בזת הים מבזת מצרים שנאמר "תורי זהב נעשה לך עם נקדות הכסף" (שיר השירים א') – לפיכך הצרך להסייען בעל כרחם.

31) תניא פי"ט "והנה אור ה' א"ס ב"ה המלוּבש בחכמה שבנפש גדול ועצום כל כך לגרש ולדחות הס"א והקליפות שלא יוכלו יגעו אפ"י בלבושו שהם מחשבה דבור ומעשה של אמונת ה' אחד דהיינו לעמוד בנסיון למסור נפשו אפ"י שלא לעשות רק איזה מעשה לבד נגד אמונת ה' אחד כגון להשתחות לעבודה זרה אף שאינו מאמין בה כלל בלבו וכן שלא לדבר תועה ח"ו על אחדות ה' אף שאין פיו ולבו שוין רק לבו שלם באמונת ה' וזה נקרא דחילו הנכלל ברחימו שהיא אהבה הטבעית שבנפש האלקית שבכללות ישראל שחפצה ורצונה בטבעה לידבק בשרשה ומקורה אור א"ס ב"ה שמפני אהבה זו ורצון זה היא יראה ומפחדת בטבעה מנגוע בקצה טומאת ע"ז ח"ו שהיא נגד אמונת ה' אחד אפילו בלבושה החיצוניים שהם דבור או מעשה בלי אמונה בלב כלל".

32) תניא פכ"ד "הרי גם נפשו החיוני הבהמית המלוּבש בגופו וכן גופו חוזרים ועולים מהס"א וקליפה זו ומתקרבים לקדושת נפש האלקית המלוּבשת בהם המאמינה בה' אחד וגם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית' רק שהיתה בבחי' גלות ממש תוך נפש הבהמית מס"א המחטיאה את הגוף ומורידתו עמה בעמקי שאול למטה מטה תחת טומאת הס"א וקליפת ע"ז ה' ישמרנו ואין לך גלות גדול מזה מאיגרא רמה כו"י עיי"ש.

33) ראה ד"ה באתי לגני ה'שי"ת פ"ג "דלכאורה איך אפשר הדבר אשר יבוא האדם לידי עבירה, והוא רק לפי שאינו מרגיש שבזה הוא נפרד מאלקות, ונדמה לו

אוה"ח "ולפי פשט הכתוב שישראל עשו העגל והשתחוּו לו טען משה כנגד חלק שלא עשו כי הלא תמצא שמתו כל עושי רשעה והם ג', יש שעבדו בעדים והתראה, ויש בעדים לבד, ויש בהתראה לבד, וכל אלו מתו ולא נשארו אלא מי שלא היו בו א' מג', וה' אמר למשה ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול זה יורה שביקש לעקור את הכל לזה צעק לבו אל ה' למה ה' יחרה אפך בעמך, פירוש באותם שלא עבדו כל עשו את העגל, והוא אומרו (פסוק ז') שחת עמך, יעקר מהם זכרון עמך" עיי"ש.

ריב"א "למה ה' יחרה אפך בעמך. תימי הלא עלובה כלה שזנתה בתוך חופתה. וי"ל שכך אמר משה להקב"ה לא היה לך לחרות אלא על הרשעים. עוד י"ל שערב רב שעלו ממצרים עשו העגל והטעו ישראל אחריו כמו שפירש"י גבי אלה אלקיך ישראל ויש לחרות אפך עליהם ולא על ישראל. ורש"י פ"י כאן כלום מתקנא אלא גבור בגבור עכ"ל ובפרש"י יתרו גבי אנכי ה' פירש"י וז"ל למה נאמר בלשון אלקיך ליתן פתחון פה למשה ללמד סניגוריא במעשה העגל וזהו שאמר למה ה' יחרה אפך בעמך לא להם צוית לא יהיה לך אלקים אחרים אלא לי לבדי עכ"ל. הרי לך פתרון המקרא בשני פנים מפי רש"י. (ועוד) - **כי ע"ז הו"ל לטעון למה ה' יכלה גוי וכיו"ב.**

28) ראה פרש"י לב, ד "ויקח מידם ויצר אתו בחרט ויעשהו עגל מסכה ויאמרו אלה אלקיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים" ד"ה אלה אלקיך: ולא נאמר אלה אלקינו, מכאן שערב רב שעלו ממצרים הם שנקהלו על אהרן והם שעשאוהו, ואחר כך הטעו את ישראל אחריו. **ומסיים "ואח"כ הטעו את ישראל אחריהן".**

29) וכן אמרו לפני"ז (לב, א "וירא העם כי בשש משה לרדת מן־ההר ויקהל העם על־אהרן ויאמרו אליו קום עשה־לנו אלקים אשר ילכו לפנינו כי־זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה־היה לו") **"עשה לנו אלקים אשר ילכו לפנינו".**

מאחדותו אפי' נוטלים את נפשה ממנה לעבוד ע"ז ח"ו ואפי' בהשתחואה לבדה בלי שום אמונה בלב כלל וכ"ש לכבוש היצר ותאות הניאוף שהם יסורים קלים ממיתה ה' ישמרנו וההפרש שאצלה בין איסור ניאוף לאיסור השתחואה לע"ז הוא ג"כ רוח שטות דקליפה המלבשת לנפש האלקית" עיי"ש בארוכה ופכ"ה.

ולהעיר מסנה' (קו, א. הובא בפרש"י בלק (כה, ב "ותקראן לעם לזבחי אלקיהן ויאכל העם וישתחוו לאלקיהן")): וישתחוו לאלקיהן. כשתקף יצרו עליו (דג"ע) וז"ל שם ד"ה וישתחוו לאלקיהן: כשתקף יצרו ואומר לה השמעני לי, והיא מוציאה לו דמות פעור מחיקה ואומרת לו השתחוו לזה.

35) גם אלה שהם כמו (גחלים) עוממות (שער היחוד והאמונה פ"ז "כי הנה סיבת וטעם הצמצום וההסתר הזה שהסתיר והעלים הקדוש ברוך הוא את החיות של העולם כדי שיהיה העולם נראה דבר נפרד בפני עצמו הנה הוא ידוע לכל כי תכלית בריאת העולם הוא בשביל התגלות מלכותו יתברך דאין מלך בלא עם פ"י עם מלשון עוממות שהם דברים נפרדים וזרים ורחוקים ממעלת המלך כי אילו אפילו היו לו בניס רבים מאד לא שייך שם מלוכה עליהם וכן אפילו על שרים לבדם רק ברוב עם דווקא הדרת מלך ושם המורה על מדת מלכותו יתברך הוא שם אדנות כי הוא אדון כל הארץ").

36) ואף שמצד המעשה והבפועל דעובדי ע"ז הי' צ"ל קנאה - י"ל ע"פ משנ"ת באוה"ת בראשית (ריט, ב) "הקנאה שנוגע בהעצמות והעצמיות", וא"כ נוגע בעיקר מה שבפנימיותם ובעצמיותם.

אשר עודנו ביהדותו, ואם יודע את האמת כמו שהוא שע"י החטא ועון נעשה נפרד מאלקות הרי לא הי' עושה את דבר העבירה ר"ל בשו"א, לפי שבטבע כל ישראל שאינו רוצה בשו"א ואינו יכול כלל להיות נפרד מאלקות, והראי' דכאשר בא לידי נסיון וכופין אותו ח"ו על ענין של כפירה . . ה"ה משליך חייו מנגד ומקבל עליו כל המיני יסורין ח"ו ומוסר נפשו על קדושת שמו ית' . . לפי דאז הרי יודע ומרגיש בנפשו ואינו רוצה ח"ו להפרד מאלקי ישראל, דכזה להיות ח"ו וח"ו נפרד מאלקי ישראל אין ביכולת שום בר ישראל" עיי"ש.

היום יום ע' עג "אין חסידות איז פאראן צוויי זייער כאראקטעריסטישע אויסשפראכען: א) א איד דערקענט ג-טליכקייט און פילט די איבערנאטירליכקייט און בעדארף אויף דעם קיין באווייזען ניט האבען. ב) א איד ניט ער וויל און ניט ער קעען זיין אפגעריסען פון ג-טליכקייט. דער אמת איז אז די צוויי אוסשפראכין זיינען אייז זאך: א איד דערקענט ג-טליכקייט און פילט דעם למעלה מן הטבע, דערפאר איז ניט ער וויל ניט ער קען זיין אפגעריסען פון ג-ליכקייט".

34) ובמש"כ משאר עבירות - סוטה ג, א "ריש לקיש אמר אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות שנאמר איש איש כי תשטה אשתו תשטה כתיב".

וראה תניא שם "ולכן אמרו רז"ל על פסוק כי תשטה אשתו אין אדם עובר עבירה וכו' דאפי' אשה המנאפת שדעתה קלה היתה מושלת ברוח תאותה לולי רוח שטות שבה המכסה ומסתיר ומעלי' את האהבה מסותרת שבנפשה האלקית לדבקה באמונת ה' ויחודו ואחדותו ולא ליפרד ח"ו

נא לשלוח הערות או תיקונים ל: rabbimbrowd@gmail.com